

ХАРКІВСЬКА ДЕРЖАВНА АКАДЕМІЯ ДИЗАЙНУ І МИСТЕЦТВА

Факультет	Образотворче мистецтво	Рівень вищої освіти	третій (освітньо-науковий)
Кафедра	Реставрації та експертизи творів мистецтва	Рік навчання	2
	Restawracija ta expertiza tworiw mistectwa		
Галузь знань	02 Культура і мистецтво	Вид дисципліни	спеціальні
Спеціальність	023 ОМ	Семестри	3

СУЧАСНІ ПРОБЛЕМИ РЕСТАВРАЦІЇ ТА ЕКСПЕРТИЗИ
ТВОРІВ МИСТЕЦТВА

Семестр 3 (осінь 2025)
1 вересня — 14 грудня

Викладач Doluda Anatolij Alexandrowisth, доцент, PhD (канд. т.н)
Е-mail exp.doluda@gmail.com
Заняття четвер 14.40- 18.05, онлайн

Консультації четвер 12.00–13.00
Адреса онлайн
Телефон) 050 971 92 58

КОМУНІКАЦІЯ З ВИКЛАДАЧЕМ

Поза заняттями офіційним каналом комунікації з викладачем є електронні листи у будь-які дні тижня. Умови листування: 1) в *темі* листа обов'язково має бути зазначена назва дисципліни (скорочено — СПРтЕТМ); 2) в полі тексту листа позначити, хто звертається — анонімні листи розглядатися не будуть; 3) файли підписувати таким чином: *прізвище_завдання. Розширення: текст — doc, docx, ілюстрації — jpeg, pdf*. Окрім роздруківок для аудиторних занять, роботи для рубіжного контролю мають бути надіслані на пошту викладача. Обговорення проблем, пов'язаних із дисципліною, у коридорах академії не припустимі. Консультування з викладачем в стінах академії відбуваються у визначені дні та години. При необхідності додаткових консультацій необхідна попередня домовленість з викладачем по телефону

ПЕРЕДУМОВИ ВИВЧЕННЯ ДИСЦИПЛІНИ

Дисципліна не має обов'язкових передумов для вивчення.

НАВЧАЛЬНІ МАТЕРІАЛИ

Методичні рекомендації

1. Пожидаєв Г.П., Радченко Б.Є. правова регламентація окремих питань колекціонування в Україні: науково-практичне дослідження/МАУП. – Харків, 2018.- 248 с. ISBN 978-617-7618-06-04.

2. Долуда А.О. Методика дослідження творів живопису: методичні рекомендації для студентів 1 курсу РЕТМ, Доктор філософії (видання друге). Харків : ХДАДМ, 2019. 16 с.
3. Ревенок Н.М. Експертиза творів декоративно-прикладного мистецтва з кераміки, порцеляни, скла навчальний посібник/ -К.: НАКККіМ, 2014.- 124с. ISBN 978-966-452-160-1

НЕОБХІДНЕ ОБЛАДНАННЯ

Блокнот для конспекту, ручка. Комп'ютерна техніка (ноутбук, планшет тощо) з можливістю виходу до мережі Інтернет. Програми, необхідні для виконання завдань: Microsoft Word.

МЕТА Й ЗАВДАННЯ КУРСУ

Метою курсу є ознайомлення аспірантів з історією розвитку та сучасними проблемами в реставрації творів мистецтва, законами функціонування антикварного ринку та навчання методам досліджень творів мистецтва при проведенні мистецтвознавчих експертиз.

Завдання курсу є навчання аспірантів теоретичним і практичним навичкам, які необхідні при роботі в галузі, що оперує культурними цінностями.

На лекційних і практичних заняттях аспіранти набувають здатність володіти знаннями з історії реставрації творів мистецтва, розуміти процеси дослідження мистецьких творів, здійснювати експертизу художніх творів та обґрунтовувати (за потребою) вибір методики їхньої реставрації; здатність аналізувати наукові питання, виявляти та формулювати наукові проблеми в межах історичного та теоретичного дискурсів образотворчого та декоративного мистецтва, сфери реставрації та атрибуції творів мистецтва з можливістю подальшого втілення результатів роботи у наукове середовище (статті, доповіді тощо).

Дисципліна забезпечує спеціалізовані (фахові) компетентності: здатність аналізувати наукові питання та виявляти проблеми у сфері мистецтвознавства та експертизи культурних цінностей

ОПИС ДИСЦИПЛІНИ

Основна спрямованість дисципліни визначається професійним сприйняттям особливостей реставраційної та експертної практики.

Дисципліна вивчається протягом двох семестрів 2-го курсу (4 кредитів ECTS, 120 навчальних години, в тому числі 36 годин — аудиторні лекційні та практичні заняття та 84 години — самостійні). Всього курс має 2 модулі та 6 тем.

Весняний семестр: 120 годин: 28 — лекції, 8 — практичні заняття, 84 — самостійні.

Тема 1. Проблеми, традиції і новації в реставрації творів мистецтва.

Реставраційна етика на сучасному етапі..

Тема 2. Антикварний ринок. Антикваріат як товар. Структура та оператори

антикварного ринку..

Тема 3. Законодавство України про антикваріат, його особливості та співставлення зі світовою практикою. Закон України «Про вивезення ввезення та повернення культурних цінностей».

Тема 4 . Методи досліджень. Ознаки та критерії неавтентичності (несправжності, підробки) предметів антикварного ринку

Тема 5. Методологія проведення експертизи творів та предметів антикваріату. Вартість предмета антикваріату.

Тема 6. Періоди активного переміщення антикваріату на теренах СНД..

ФОРМАТ ДИСЦИПЛІНИ

Теми розкриваються шляхом лекційних та практичних занять. Самостійна робота здобувача спрямована на завершення практичних завдань та закріплення лекційних тем. Зміст самостійної роботи складає пошук додаткової інформації та її аналіз, підготовка усних доповідей за лекційними темами дисципліни в контексті власного наукового дослідження (теми дисертації). Додаткових завдань для самостійної роботи не передбачено.

ФОРМАТ СЕМЕСТРОВОГО КОНТРОЛЮ

Формою контролю є заліки. Для отримання заліку достатньо пройти рубіжні етапи контролю у формі поточних перевірок процесу самостійної роботи. Для тих аспірантів, які бажають покращити результат, передбачені письмові контрольні питання за темами дисципліни (10 балів).

ШКАЛА ОЦІНЮВАННЯ

Національна	Бали	ECTS	Диференціація А (внутрішня)	Національна	Бали	ECTS
відмінно	90–100	A	A+ 98–100	задовільно	64–74	D
			A 95–97		60–63	E
			A- 90–94	незадовільно	35–59	FX
добре	82–89	B		незадовільно (повторне проходження)	0–34	F
	75–81	C				

ПРАВИЛА ВИКЛАДАЧА

Під час занять необхідно вимкнути звук мобільних телефонів як аспірантам, так і викладачу. За необхідності аспірант має спитати дозволу вийти з аудиторії (окрім заліку). Вітається власна думка з теми заняття, аргументоване відстоювання позиції.

У разі відрадження, хвороби тощо викладач має перенести заняття на вільний день за попередньою узгодженістю з аспірантами.

ПОЛІТИКА ВІДВІДУВАНOSTІ

Пропускати заняття без поважних причин недопустимо (причини пропуску мають бути підтверджені). Запізнення на заняття не вітаються. Якщо аспірант пропустив певну тему,

він повинен самостійно відпрацювати її та на наступному занятті відповісти на ключові питання.

АКАДЕМІЧНА ДОБРОЧЕСНІСТЬ

Аспіранти зобов'язані дотримуватися правил академічної доброчесності (у своїх доповідях, статтях, при складанні екзаменів тощо). Жодні форми порушення академічної доброчесності не толеруються. Якщо під час рубіжного контролю помічено списування, аспірант втрачає право отримати бали за тему. Якщо це відбулось в процесі заліку — аспірант отримує тільки ті бали, що були зараховані за попередні етапи контролю. **Корисні посилання:** <https://законодавство.com/zakon-ukrajiny/stattya-akademichna-dobrochesnist-325783.html>

<https://saiup.org.ua/novyny/akademichna-dobrochesnist-shho-v-uchniv-ta-studentiv-na-dumtsi/>

РОЗКЛАД КУРСУ

Дата	Тема	Вид заняття	Зміст	Годин	Рубіжний контроль	Деталі
02. 10	1	лекція	Вплив часу та умов побутування на стан творів мистецтва. Реставрація та консервація як засоби збереження та попередження втрат творів мистецтва	2		
02.10	1	лекція	Історія розвитку реставрації творів мистецтва у світі та в Україні. олійного станкового живопису та декоративно-ужиткового мистецтва.	2		
09.10	1	лекція	Реставраційна етика на сучасному етапі	2	Усно викласти основні технологічні процеси в реставрації та проблеми, традиції і новації в реставрації творів мистецтва. (тема 1)	опитування
09.10	2		.Антикварний ринок. Антикваріат як товар.	2		
16.10	2	лекція	Структура та оператори антикварного ринку. Аукціони, крамниці, ділери, “блошині ринки” – особливості функціонування і призначення.	2		
23.10		лекція	Закони антикварного ринку	2	Есе на 150 слів (тема 2), + вичленити структуру практики за видами в межах теми власного дослідження (схема або таблиця). Роздруківка	Роздруківка приноситься на заняття

23.10	1	практич ні	Основні технологічні процеси в реставрації олійного станкового живопису	2	Складання плану реставраційних заходів на прикладі твору живопису (олія або темпера) (тема 1)	письмово
30.10	3	лекція	Законодавство України про антикваріат, його особливості та співставлення зі світовою практикою. Закон України «Про вивезення ввезення та повернення культурних цінностей».	2	Есе на 300 слів (тема 3). Навести приклади та причини активного переміщення культурних цінностей	Роздруківка приноситься на заняття
					Доповідь (усно), 5 хвилин, інтерпретація тем дисципліни в межах власного дослідження (за вибором).	За бажанням. 5 балів додатково
30.10	4	лекція	Предмети антикварного ринку. Підробки та копії – живопис, графіка, метал, декоративно-ужиткове мистецтво, меблі, порцеляна, скло..	2		
06.11	4	лекція	Методи досліджень. Ознаки та критерії неавтентичності (несправжності, підробки) предметів антикварного ринку	2	Есе на 150 слів (тема 4), + вичленити структуру практики за видами в межах теми власного дослідження (схема або таблиця). Роздруківка	Роздруківка приноситься на заняття
06.11	5	лекція	.Вартість предмета антикваріату – ціноутворюючі фактори, визначення, види, термінологія.	2	Усно викласти ознаки та критерії вартісної оцінки творів(тема 5),	опитування
13.11	4	практич ні	. Методи досліджень предметів антикваріату	2		
13.11	4	практич ні	атрибуції та експертиза творів мистецтва	2	Висновок на 20 слів (тема 4)	письмово
20.11	6	лекція	Періоди активного переміщення антикваріату на теренах СНД..	4	Есе на 300 слів (тема 6). Навести приклади та причини активного переміщення культурних цінностей	Роздруківка приноситься на заняття
					Доповідь (усно), 5 хвилин, інтерпретація тем дисципліни в межах власного дослідження (за вибором).	За бажанням. 5 балів додатково
27.11	4	лекція	сучасні проблеми	4		

реставрації та експертизи

РОЗПОДІЛ БАЛІВ

Тема	Форма звітності	Бали
1	Поточний контроль	0–40
2	Поточний контроль	0–30
3	Поточний контроль	0–30
Всього балів		100

КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ

Бали			Критерії оцінювання
	0–20	0–40	
A+	20	40	Аспірант в повному обсязі опанував матеріал теми, надав додаткові матеріали та приклади за темою. Відповів на додаткові питання. Розширив роботу до рівня тез до конференції. Подача акуратна, без помилок
A	17–19	37–39	Аспірант в повному обсязі опанував матеріал теми, надав додаткові матеріали за темою. Подача акуратна, без помилок
A-	16	36	Аспірант в повному обсязі опанував матеріал теми, подача акуратна, без помилок
B	12–15	32–35	Аспірант в повному обсязі опанував матеріал теми, але зробив декілька незначних помилок
C	8–11	22–31	Аспірант в повному обсязі опанував матеріал теми, але зробив значні помилки, є невеликі проблеми з форматуванням
D	4–7	10–21	Аспірант не в повному обсязі опанував матеріал теми, робота виконана на недостатньому рівні із значними недоліками (недостатньо розкрита тема, малий обсяг, відсутність творчого підходу тощо), наявні проблеми з форматуванням
E	1–3	1–9	Аспірант в недостатньому обсязі опанував матеріал теми, виконана робота має багато значних недоліків (недостатньо розкрита тема, малий обсяг, невідповідність завданню, невчасна подача виконаної роботи, неохайність подання тощо).
	0	0	Пропуск рубіжного контролю

СИСТЕМА БОНУСІВ

Передбачено додаткові бали за активність аспіранта під час семінарських занять (3), виступ на конференції або публікацію статті за темою дослідження, виконані в межах дисципліни (5–8). Максимальна кількість балів: 10.

РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

Розширений список літератури наведено у методичних матеріалах. Також на заняттях викладач може порекомендувати додаткові джерела інформації.

1. Долуда А. О., Пукліч О. С., Манжелій Т.С. Дослідження об'єктів живопису та творів із кераміки. Харків: ННЦ «ІСЕ ім. Засл. Проф М.С.Бокаріуса», 20121. С.128. ISBN 978-617-8123-00-0.
2. Калашнікова О.Л. Основи мистецтвознавчої експертизи та вартісної оцінки культурних цінностей : підручник / О.Л. Калашнікова. – К. : Знання, 2006.

3. Індутний В.В. Оцінка культурних цінностей. – К.: тов. “Аякс прінт”, 2008 – 608 с.
4. Тамойкин Д.М. Тамойкин М.Д. Оценка антиквариата. – М. : ООО ИД «Аваност – прим», 2008. ISBN 978-966-8571-38-1.
5. Закон України “Про вивезення, ввезення та повернення культурних цінностей” № 1068 – ХІУ.
6. Теоретичні та методичні аспекти судової мистецтвознавчої експертизи [Текст] : звіт НДР (заключ.) / МЮ України, ХНДІСЕ; наук. кер. А.О. Долуда; викон.: О.С. Пукліч [та ін.]. 0114U001644. Харків: ХНДІСЕ, 2016. 136 с.
7. Долуда А.О.Методичні рекомендації мистецтвознавчого дослідження об'єктів нумізматики. ХДАДМ, 2022
8. Долуда А.О. Методика досліджень об'єктів, що містять комуністичну та націонал соціалістичну (нацистську) символіку ХДАДМ, 2024
9. Г.П.Радченко Б.Є правова регламентація окремих питань колекціонування в Україні: науково-практичне дослідження/МАУП. – Харків, 2018.-248 с. ISBN 978-617-7618-06-04.
10. Долуда А.О. Методика дослідження творів живопису: методичні рекомендації для студентів 1 курсу РЕТМ, Доктор філософії (видання друге). Харків : ХДАДМ, 2019. 16 с.
11. Ревенок Н.М.Експертиза творів декоративно-прикладного мистецтва з кераміки, порцеляни, скла навчальний посібник/ - К.:НАКККіМ, 2014.- 124с. ISBN 978-966-452-160-1

СУЧАСНІ ПРОБЛЕМИ РЕСТАВРАЦІЇ ТА ЕКСПЕРТИЗИ ТВОРІВ МИСТЕЦТВА

Питання на залік у осінньому семестрі :

1. Проблеми, традиції і новації в реставрації творів мистецтва. Реставраційна етика на сучасному етапі.
2. Основні технологічні процеси в реставрації олійного станкового живопису.
3. Основні технологічні процеси в реставрації декоративно-ужиткового мистецтва.
4. Антикварний ринок. Антикваріат як товар. Структура та оператори антикварного ринку..
5. Постачальники та покупці антикваріату.
6. Розподіл власників антикваріату за мотивацією його придбання.

7. Законодавство України про антикваріат, його особливості та співставлення зі світовою практикою. Закон України «Про вивезення ввезення та повернення культурних цінностей».
 8. Ознаки предметів до віднесення їх до культурних цінностей.
 9. Ознаки та критерії неавтентичності (несправжності, підробки) предметів антикварного ринку.
 - 10.Методики технічних досліджень творів мистецтва на сучасному етапі.
 - 11.Методика комплексного дослідження творів олійного та темперного живопису
 - 12.Методологія проведення експертизи творів та предметів антикваріату в якості культурних цінностей
 - 13.Методика визначення вартості предмета антикваріату.
 - 14.Особливості розвитку та функціонування антикварного ринку України
 - 15.Періоди активного переміщення антикваріату на теренах СНД.
 - 16.Місце реставраційної науки в збереженні культурного надбання України
 - 17.Вартість предмета антикваріату – ціноутворюючі фактори, визначення, види, термінологія. атрибуція та експертиза творів мистецтва
 - 18.Атрибуція та експертиза творів мистецтва – визначення, сутність та відмінність
-